СВОБОДА
УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 143. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 22. червня, 1927. VOL. XXXV. No. 143. Jersey City, N. J., Wednesday, June 22. 1927. THREE CENTS

УРЯД ПОКЛАДАЄ ВЕЛИКІ НАДІЇ НА КОНФЕРЕНЦІЮ

ВІН ПЕВНИЙ ПРО УСПІХ КОНФЕРЕНЦІЇ З ОГЛЯДУ НА СТАНОВИЩЕ ЯПАНУ Й АНГЛІЇ.

ВАШИНГТОН, 20. червня. — Американські урядники не вкривають своїх великих надій на успіх морської розоружної конференції, що отсе почалася в Женеві. Основу до таких оптимістичних виглядів дає йому прихильне становище Англії й Япану.

Від урядників виходять тепер ріжні пояснення, чому уряд заявляється проти обмеження воєнних кораблів, чому він є проти дискусії над угодою з 1922. року, тощо.

Урядники кажуть, що уряд сподіється певної ріжниці в поглядах серед членів конференції, але він не сумнівається, що вони вирівнаються з часом та що конференція дійде до одного пляну.

БЕРД МОЖЕ ВИЛЕТІТЬ В СЕРЕДУ РАНО.

БУРІ ЩЕ ЗДЕРЖУЮТЬ ЙОГО ВИЛЕТ.

НЮ ЙОРК, 20. червня. — Вилет Берда в безперериву понадокеанську подорож до Европи знова відложено нині на один день.

Причиною відволоки є знов бурі на його дорозі. Бюро погоди заповіло, що завтра сї бурі може вже зовсім успокояться, і на тій основі Берд згодився приниматн нині почту на свій літак, сподіючися вилетіти в протягу 24 годин.

Берд має взяти зі собою почтовий мішок з 200 листами. Має він на літаку також радіо сумнівної сили: одні кажуть, що ним не можна висилати депеші на дальше, як на сто миль, але інженир, що його вставив, каже, що воно може працювати на кількасот миль.

ЧВЕРТЬ МІЛІОНА ВИНАГОРОДЖЕННЯ ЗА ВТРАТУ ОЧИЙ.

ЛАВА ПРИСЯЖНИХ ДАЄ ЛІКАРЕВИ НЕБУВАЛО ВИСОКЕ ВІДШКОДОВАННЄ.

НЮ ЙОРК, 20. червня. — У висшому стейтовому суді закінчилася нині треваюча від двох тижнів розправа проти нюйорської підземної зелізниці системи Інтерборо за відшкодовання в сумі пів міліона долярів, якого домагався лікар др. Джосеф Йокам за втрату очий.

Основою до позву була нещасна подія, яка случилася лікареви ще в 1921. році. Коли сей лікар ждав раз на поїзд на стації підземної зелізниці, з дверий воза надїзджаючого поїзду випала шрубка й вдарила лікаря в ліве око. Око сейчас осліпло, а за якийсь час і друге.

Лікар каже, що до нещастя він заробляв по 150,000 долярів у рік, а від нещастя побирав тільки по 400 долярів у тиждень з обезпечення. Не мав він на суді ніяких свідків, бо осліплений не міг їх зібрати.

Присяжні судді признали йому відшкодовання в сумі 250,000 долярів, найвисше відшкодовання, яке колинебудь якась лава признала в Америці одному позовникови. Зелізниця заповіла відклик.

ВИПАДОК НА ЛІТАКУ.

6 ПАСАЖИРІВ БЛИЗЬКІ СМЕРТИ.

НЮ ЙОРК, 20. червня. — Доперва по трох днях по події стало нині відомим, що минувшої суботи на летничім поли коло Гасбрук Гайтс, Ню Джерзі, мало не прийшло до поважної летничої катастрофи. Літає там летун, який забирає людий на короткий лет за невеличкою оплатою. Підчас одного такого лету, в якому до літака сіло 6 осіб, один з моторів літака перестав працювати й літак осів нагло на землю. На щасте він ще не був високо над землею і удар до землі не був сильний; дві особи віднесли легкі ушкодження тіла.

АРЕШТ „ПІРАТСЬКОГО КОРАБЛЯ".

МАЄ НА СОБІ ГОРІВКИ ВАРТОСТИ ОДНОГО МІЛІОНА ДОЛЯРІВ.

НЮ ЙОРК, 20. червня. — Прибережна скарбова сторожа заарештувала недалеко від візду до нюйорського порту американський корабель Тернер, якого уряд уважає за піратський (розбишацький) корабель.

Сей корабель має 2,194 тони містоти. Має він на собі ладунок горівки й солоду вартости якого міліона долярів. Кромі капітана має він 15 люда обслуги.

Уряд каже, що корабель від довшого часу їздить на фальшиві папери та що навіть його імя на папери не відповідає імени на дзюбі.

ЗНОВА ТАЄМНИЧІ СИГНАЛИ.

КВІБЕК, 20. червня. — Хоча спеціяльна слідча комісія канадійського уряду ствердила повну безосновість чуток про світляні сигнали, що мали походити з лісів квібекських гір, нині знова найшлися люди, які кажуть, що вони теж бачили „дивні світла", які могли походити від пропавших французьких летунів Нунгесера й Колі.

Сим разом вістку пускають люди аж з оселі Бел Айел Крік, в Ню Бронсвику. Хоча уряд уважає й сю чутку за фальшиву, мимо сього він заявляє свою постанову розслідити сю чутку.

ЗГОРІЛИ В ОГНИ.

НЮ ЙОРК, 18. червня. — В кухні мешкання на 136-ій вул. в Бронксі погоріли нині в огни 4-літна Кристина Сомерз та її півтретя-літний брат Феликс. Їх мати чистила свою сукню куском сукна, напущеним газоліною. Шматина займилася, а від неї мешкання. Мати схопила троє других дітий та вибігла на вулицю. Других спасти не могла. Коли пожарники прибрались до кухні, найшли два маленькі тіла, в обіймах, сидячі під кухонним умивальником для біля.

НЕЩАСЛИВИЙ ВИПАДОК НА ЦВИНТАРИ.

НОРТ АРЛИНГТОН, Н. Дж., 20. червня. — На великому цвинтари в сій місцевости один автомобіль віхав у дерево та забив на місци дві жінки та поранив тяжко 6 мущин. Вони вертали з похорону свого знакомого.

ОХОРОНА МОГИЛ ГАЛИЦЬКИХ СКИТАЛЬЦІВ.

Винницька філія Всенародньої Бібліотеки України звернулася до Археольогічного Комітету при Укр. Академії Наук з проханням про охорону могили відомого українського письменника і кооператора Дм. Марковича, що вмер в 1920 р. у Винниці, а також могили Миколи Федюшки (Євшана), що помер в тїй же Винниці, в листопаді 1919 р., а вкінці численних могил галицьких скитальців, вояків галицької армії, порозкиданих по ріжних цвинтарях Поділля, а зосібна на католицькім цвинтарі у Винниці.

ЛІКВІДАЦІЯ НАЙНИЖЧИХ КЛЯС У ПОЛЬСЬКИХ ГІМНАЗІЯХ.

Польська преса повідомляє: Під натиском лівих кол приказало міністерство освіти кураторам приступити від нового року до ліквідації найнижчих кляс у цілому ряді гімназій. Діти, що будуть зголошуватися до гімназій, будуть спрямовуванні до вищих народних шкіл. У варшавській кураторії має бути це розпорядження переведене в 6 гімназіях, в лодзькій кураторії в трох гімназіях.

Польська права преса підчеркує, що це є розпорядок, що децидує про шкільний устрій. Міжтим міністер Бартель заповів був, що реформа шкільного устрою буде переведена шляхом закону.

КАТАСТРОФА НА ДНІПРІ.

На Дніпрі під Київом трапилася катастрофа. Велика лодка, що везла 25 хлопців до міста, перевернулася наслідком вітру. 10 хлопців втопилося, иньших з трудом вдалося вирятувати.

РАДЯНСЬКИЙ КОНСУЛЬ У ЛЬВОВІ.

До Львова приїхав на стало большевицький консуль Кириленко і замешкав покищо в Народній Гостинниці. В середу, 25. травня, складав йому візити воєвода Гарапіх, през. Найман, і ген. Сікорскі.

АББЕ КАСГРЕЙН ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ШКІЛ.

Остро виступив проти большевицьких шкіл в Канаді Аббе Касгрейн на зізді Католицької Жіночої Ліги в Монтреалі 7-го червня. Аббе Касгрейн оповідав, що він відбув минувшої зими подорож по Канаді і тоді довідався, що „діти чужинецького походження, що перестали бути католиками, учаться явно комунизму від большевицьких учителів". В теперішню пору, сказав він, є около 40 тих революційних шкіл, до яких ходить около 2,000 дітей і число їх зростає. Наука в тих школах засаджує в умах дітей атеїстичні, революційні та комуністичні думки й упередження. „Робляться всі старання, щоби діти вважали Росію за взірцеву країну, ненавиділи релігію, патріотизм і правительство та суспільний лад Канади, а бажали й ожидали революції методами насильства. Минувшого року я переклав офіціяльну большевицьку книжку, уложену для ужитку учителів та агітаторів. Вона називається „Азбука Комунізму" і є надрукована в українській мові та є на продаж в Монтреалі". Аббе Касгрейн в заключенню своєї промови сказав, що комуністичні агітатори повинні бути депортовані і жіноча організація повинна ужити своїх впливів у сім напрямі. На внесення отця Дейлі з Торонто ухвалено резолюцію, щоби правительство позамикало большевицькі школи в Канаді і депортувало учителів.

УРЯД ДЛЯ СПРАВЛЮВАННЯ „ПОСЕЛЕНЦІВ.

Комісія, настановлена правительством провінції Манітоби для перегляненя неуживаних земель в Манітобі, видала своє звідомлення. Комісія складалася з професорів Морчі і Грента. Вона оглядала землі в протягу 1926 р. і її звідомлення вийшло в виді великого тому, богато ілюстрованого, котрий обговорює з усіх боків питання розвою неуживаних земель. Комісія пропонує заложення бюра, котре давалоб поселенцям безсторонні інформації про землі, які є в провінції на продаж, і взагалі помагати в заселенню неуживаних а добрих земель.

„МИЛИЙ ГІСТЬ, ТА ШКОДА, ЩО В ПІСТ".

Синдикат польських журналістів задумав був зробити у вільному (німецькому) місті Данцігу свій зїзд і в тій ціли звернувся з проханням до данцігського сенату о дозвіл. Сенат відповів менше-більше в тім змислі, що „милий гість, та шкода, що в піст". Супроти цього синдикат скликає зїзд до иншого, цим разом польського міста.

89 ГОСПОДАРСТВ ЖЕРТВОЮ ПОЖЕЖІ.

В селі Іванківці, кремінецького повіту, вибухла з невідомої досі причини в одного господаря пожежа, що швидко перенеслася на инші господарства. Згоріло 89 господарств.

ЗІЗД ПРИРОДНИКІВ І ЛІКАРІВ.

В днях 5. і 6. червня відбудеться у Львові зїзд українських природників і лікарів, в якому візьмуть участь делегації з краю, еміграції, а також з Радянської України.

ДУШИТЕЛЬ ЖІНОК ЗЯВИВСЯ У ВІННІПЕҐУ.

У Вінніпеґу зявився дивний злочинець, душитель жінок. Здогадуються, що се той самий, котрий наробив недавно богато переполоху в Злучених Державах, де удушив в ріжних містах около 20 жінок. У Вінніпеґу зявився він в середу, 8-го червня, мабуть приїхавши „заяцем" на якімсь потягу зі Злучених Держав. Зявився він у домі з умебльованими кімнатами п. ч. 133 Смит ст. Убраний в просте робітниче убрання, представився він як робітник контрактовий, що посварився зі своїм товаришем праці і через те лишився без грошей. В четвер видїли його ще в тім самім домі, однакож у пятницю він зник. В той самий день пізно в ночі відкрив недавний іміґрант з Ірляндії Петерсон, що його жінка, котрої він, вернувши з роботи, не застав дома, лежить удушена під ліжком. Пошукування при участи поліції виявили, що з хати Петерсона зникло його нове убрання, а замісць него зявилося старе помаргане робітниче. В неділю найдено в пустій кімнаті на Смит ст. під ліжком мнимого контрактового робітника цілком голе тіло 14-літної школярки Лолі Кован. Показалося, що в четвер по полудни вона пішла зі школи до дому, але до дому не дійшла. Душитель якимсь чудним способом дістав її до своєї кімнати, так що ніхто нічого не чув, і задушив її. На що він відтак здер з неї все одіння, і що з ним зробив, годі вгадати. Одначе найдення трупа дівчини під ліжком душителя допровадило до ствердження, що він удушив і жінку Петерсона. Господиня дому з кімнатами ствердила, що її одноденний комірник був убраний в старе убрання, яке найдено в домі Петерсонів. За маняком-душогубом зачала поліція пильні пошукування. Провінція Манітоба оголосила тисячу долярів нагороди за зловлення маняка.

КАНАДА ОБСТОЮЄ ЗА НАТУРАЛІЗОВАНИМИ.

У відповідь на недавну ноту Злучених Держав в справі нових іміграційних правил канадійське правительство передало через свого посла у Вашингтоні ноту, в якій домагається достаточного забезпечення для всіх Канадійців, без уваги на те, де вони вродилися, якщо вони переходять що дня границю до роботи. Нота кладе натиск на те, що через три роки Канадійці, які переходять границю до роботи, мали підставу розуміти, що іміграційний Закон з 1924 р. не відноситься до них, а тепер дано їм лише 6 місяців, щоби дістали іміграційні перепустки. Натуралізовані Канадійці повинні мати спеціяльні права і обмеження часу для них повинно бути зчеркнене.

ПОЛЬЩА ВІДПОВІДАЄ СОВІТАМ

НЕ ЗВЕРТАЄ ОСОБЛИВШОЇ УВАГИ НА ПОГРОЗИ МОСКВИ.

ПАРИЖ, 20. червня. — Париський кореспондент подає з Варшави, що польський уряд відповів на совітські домагання в справі вбийства совітського посла Войкова відмовно.

З того приводу всі говорять в Польщі про війну. Але всі знають добре, що вибух війни залежить від Пілсудского, а той знова війни не хоче. Він вважає острий тон совітської ноти за звичайний флоф, призначений для внутрішного вжитку совітів. Польща певна, що совіти до війни не готові та що серед них панує великий страх з приводу ворожого становища Англії, яке може довести до війни.

Пілсудскі вислав до Москви відповідь, в якій зазначує, що совітські домагання мали на цілі обнизити престіж Польщі. Вони одначе обнижують радше престіж совітів, бо з сильними погрозами не йде в парі реальна сила. Польща, каже Пілсудскі, зробила всьо, що можливе, щоби дати совітам сатисфакцію. Колиж цего ще замало і совіти пнуть до того, щоби вибухла війна, то в тім випадку вся вина спадає тільки на них самих.

МОРСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ ВЖЕ РОЗПОЧАЛАСЯ.

АМЕРИКА, АНГЛІЯ І ЯПОНІЯ ОГОЛОСИЛИ СВОЇ ПРОПОЗИЦІЇ.

ЖЕНЕВА, 20. червня. — В скляній палаті Секретаріяту Ліги Націй відчинено морську конференцію. Привитав її американський амбсадор Гибзон від імени през. Кулиджа, а адмірал Бріджмен і Сайто зложили привіт від імени Англії і Японії.

Президентом нарад вибрано амбасадора Гибзона, який прочитав пропозиції Америки в справі ограничення розбудови воєнної фльоти. Такі самі пропозиції прочитано з боку Англії і Японії. Колиб був принятий американський плян, Америка зменшилаб ни свою фльоту на 140,000 тон, Англія на 60,000, а Японія на 40,000 тон.

Всі три пропозиції ріжняться між собою, бо кожда держава виходить головно зі свого власного становища. В Вашингтоні одначе настроєні оптимістично і думають, що всі ті домагання буде можна якось погодити і дійти до порозуміня.

НІМЕЦЬКИЙ УРЯД ПРОТИ ПРОГІБІЦІЇ.

АЛЕ ХОЧЕ БОРОТИСЯ З ЯЗВОЮ ПИЯНСТВА.

БЕРЛІН, 20. червня. — Підчас парляментарної дебати заявив міністер господарства др. Курціюс, що уряд буде боротися з налогом пиянства, одначе противний заведенню примусової прогібіції. Уряд видав 35 обмежень в справі торговлі алькоголем, але ці міри невистарчаючі. Тому уряд заострить дальшу видачу дозволів на отворення нових шинків та буде добре приглядатися моральній вартости тих осіб, що шинкують.

Уряд противний насильному введенню прогибіції, бо бачить, що ті краї, які як Норвегія і Америка завели в себе прогібіцію, нічого доброго на тім не зискали і завернули, як от Норвегія, з дороги. Зате правительство поведе сильнішу контролю над шинками та відбирати буде концесію кождому, який продасть алькоголь молодежи низше 18 літ.

КИТАЙСЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ НА ДОРОЗІ ДО ОБЄДНАННЯ.

ЛІВІ І УМІРКОВАНІ НАЦІОНАЛІСТИ З НАНКІНГ І ГАНКОВ ВЕДУТЬ ПЕРТРАКТАЦІЇ.

ШАНГАЙ, 20. червня. — Та обставина, що генерал Ченг Тсо Лин проголосив себе диктатором та перевів реорганізацію центрального уряду в Пекині, змусила Генерала Ченг Кай Шека шукати иншого союзника. Тому, що Ченг Тсо Лин, ставши на чолі обєднаної північної армії, проголосив дальшу війну, Ченг Кай Шек взявся обєднувати полудневу армію. В той спосіб прийшло до переговорів між ним а генералом Фенгом, а тим самим між обома крилами націоналістичної партії, яка 15. квітня розколола на уряд в Нанкінг і на лівий в Ганков. Є надія, що полуднева армія стане під одною командою.

БРИТІЙЦІ ХОЧУТЬ ПЕРЕЛЕТІТИ ОКЕАН.

ЛОНДОН, 20. червня. — Капітан Роберт Мейсінтош і лайтнант Міншін, відомі летуни, заповіли, що готуються до лету через океан з Лондону до Ню Йорку, де побудуть тільки 8 годин і, набравши газоліни, вернуть назад до Лондону. До виконання пляну бракує їм тільки 4,000 фунтів стерлінгів, які одначе надіються незабаром дістати. Вилетуть в перших днях серпня, бо тоді буде найкраща погода.

ДЕ ПІНЕДО ПРО ЛЕТ ЧЕРЕЗ ОКЕАН.

КАЖЕ, ЩО ПРИЙШОВ ЧАС НА ВВЕДЕННЕ ВОЗДУШНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ АМЕРИКОЮ І ЕВРОПОЮ.

РИМ, 20. червня. — Полковник де Пінедо подає в інтервю, що тепер настав час, коли можна думати про реальний плян заведення правильної комунікації аеропланами між Америкою і Европою. Такі мотори, яких вжив Линдберг чи Чеймберлин, не будуть надаватися до сеї цїли, бо вони дуже залежні від погоди. Його аероплян Санта Марія краще надається до такої цїли, але потребує поліпшення. Де Пінедо каже, що вдасться на мори побудувати летничих стацій, про які згадував Линдберг. Такі стації не конче потрібні, а треба побудувати такі аероплян, які будуть могли злітати на воду і на ній вдержатися. До року вже певно будуть такі аероплян.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЖОРСТОКІСТЬ РОСКРИВАЄ СЛАБІСТЬ

Вбитте большевицького представника в Варшаві молодим російським студентом викликало в Росії филю жорстокости. Стріл молодого чоловіка, помішаного на пункті царату, немовби помішав розуми російського уряду та заставив його росплачуватися за одну смерть сотками, вбивати своїх противників, — і то звичайно не „білоґвардійців", яких у Росії мало, а всяких соціялістів і анархістів, які тепер борються так само завзято проти гнету большевизму, як колись боролися проти гнету царату. Вийшла отже справдішна дика орґія, дика й безглузда: наслідники царату мордують противників царату й большевизму за помішаний вчинок приятеля царату.

Орґія жорстокости спала на европейську пресу як несподіванка. Европа привикла вважати большевицький уряд добре утвердженим, а добре утверджений уряд не потребує вживати терору. Через те терор відразу звернув увагу Европи на те, що становище большевицького уряду в Росії не таке тверде, якби могло здаватися. Жорстокі росправи большевиків з політичними противниками показують, що большевики хочуть застрашити опозицію. Се показує на силу опозиції, бо колиби опозиція була така слаба, як большевики се представляють, то її навіть не требаби застрашувати.

Слабість большевицького уряду, роскрита жорстокими розстрілами противників, є трояка. Наперед слабість Росії в межинародних відносинах. По друге, нутрішна слабість Росії. Наконець, слабість проводу, слабість комуністичної партії, урядової партії Росії. Все тут крутиться в одному блудному колесі: Росія ослабла, нутрішно й зовнішно, через большевицький експеримент над країною, а слабість Росії впливає деморалізуючо на урядову партію. Як довго Росія йшла війною на сусідів: Україну, Білорусь, кавказькі републики, так довго вона відносила побіди силами, заощадженими за царату, і так довго партія була одноціла. Як тільки скінчилася війна й партія пробувала перевести в життя свої засади, показалися руїнницькі наслідки большевицької господарки. Росія ослабала, програвала, а в міру зросту програної, почала колотися партія: люди, які пристали до партії в часи побіди, не мали досить характеру, щоби видержати при партії в час невдачі. Під одною або другою покришкою вони стали втікати від партії.

Серед таких роспучливих умов вірним провідникам партії здалося, що видом жорстокости вони потрафлять переконати про свою силу і партійних слабодухів, і цілий край, і заграницю. Але жорстокість сього ніколи не здібна осягнути. Вона роскриває нутрішне почуття слабости.

Др. Остап Грицай.

ПОДВИЖНИКИ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ РОБОТИ

„Український Революціонер". — Орґан Західно-Української, національно-революційної Орґанізації. Виходить неперіодично. Р. І.. і ІІ. Числа 1—5, + 1—5.

В липні м. р. почав являтися неперіодичний український часопис, який в области нашої національно-визвольної роботи, під теперішню хвилю поневолення українського народу, всилі відограти ролю першорядного значіння. Це „Український Революціонер", орґан Зах. Української Нац. Рев. Орґанізації (ЗУНРО), дотеперішні числа якого лежать саме передімною. Десять номерів невеликого, поки-що 4-сторінкового обему, а проте якогож значіння, якої великої вартости хочби тільки з погляду на свої цїли та свої завдання!

„Завданнєм У. Н. Рев. Орґанізації — читаємо в передовиці першого числа — є передовсім витворити ідеольоґію боротьби за Українську Державу та національні ідеали, згуртувати біля себе всіх віруючих в те, що ми на своїй землі станемо хазяїном, усіх, хто відчуває всю глибінь національного упокорення ляцьким ярмом. У. Н. Рев. Орґанізація не є орґанізацією льокальною, Східно-Галицькою або тільки Волинською; вона має на цїли згуртувати біля себе всіх Українців під польською займанщиною. Нашим ідеалом і метою є Соборна Самостійна Українська Держава, а середниками до осягнення того — боротьба проти польської окупації всякими способами з терором і саботажами включно. У. Н. Рев. Орґанізація проголошує в першу чергу боротьбу проти польської держави, проти її авторітету і апарату, проти польських урядів, далі проти польських „народових орґанізацій", польських ксьондзів, учителів, жандармів, поліції і кольоністів, словом проти всього, з чим прийшла Польща на нашу землю, щоби її гнобити і визискати. Далі У. Н. Рев. Орґанізація проголошує боротьбу проти своїх запроданців, що за миску сочевиці продали народню честь і стали яничарами в польській службі. Таких буде наша Орґанізація трактувати на рівні з польськими посіпаками. Наша Орґанізація має на цїли вирвати українську суспільність з отупіння, розкрити їй очі на жахливість її положення, розбудити в неї ненависть до віковічного ворога, викорінити нікчемність і показати їй инщі ідеали, ніж ідеал рабського животіння під польським чоботом..." („Чого ми хочемо", ч. 1. з 1926 р.). В тім-же числі у статті Богуна „Коли завалиться Польща?" автор, розбираючи невідрадне положення теперішньої Польщі та можливість її майбутнього розвалу, каже: „...Розвал Польщі прийде, певно прийде. Але при нашій оспалости й байдужности може знову вийти таке, що ми не здобудемо того, що ставляємо собі за найвисший ідеал, тобто нашої держави... Від нас самих залежить, щоби західно-українські землі не були предметом чужих торгів і займанництва. Тому треба нам зачати постепенну, але систематичну, невтомну і невмолиму боротьбу з ляцьким грабіжником, щоби цілому світові показати, що на наших землях нема Польщі життя-буття". Дуже добру характеристику рабської духовости дає притім стаття Трясила „Раб", а статейка Івана З., обмірковучи коротко і ясно „Потребу національного поготівля", кінчиться словами: „Наш мужик пухне з голоду, інтеліґент не має заняття, бо Поляк усі місця обсаджує своїми, а польські пани бються між собою за владу. Так нашим обовязком є кинути клич від села до села, від містечка до містечка, скрізь, де тільки живе український нарід: Грабіжники-Ляхи жеруться між собою, використаймо цю нагоду, орґанізуймо національне поготівля, щоби в даний час, на заклик революційного українського проводу захопити владу на нашій нещасній землі. Така хвиля може прийти скорше, ніж ми надіємося. Ми на цей раз не повинні, заложивши спокійно руки, чекати, аж хтось другий прийде і розвалить Польщу, тай зробить лад на нашій землі. Той хтось, хтоби він не був, зробить се для своєї користи і не дасть нам нічогісінько за дурно, тільки скаже собі, що як ті покірні Українці гнулися під польським ярмом, то певно підуть спокійно і під наш батіґ". І немов глумлива сатира читається в тім же програмовім числі статейка „Русін добри жолнерж", де подані німецькі й польські голоси про те, якими то добрими польськими жовнірами виявились підчас варшавської револьти Українці, втягнені здебільшого в познанські полки. „Русін добри жолнерж — кажуть Ляхи — „добри", бо послушний як та робуча худоба, бо гне шию перед кожним „старшим стржельцом", бо вірно стереже польських маґазинів, порохівень, є вірний своїм панам офіцирам та виконує їх накази, як слухняна собака.

Я зупинився довше над змістом першого числа нашого орґану, щоб показати читачам „Свободи", за що і проти чого рішились боротися молоді революціонери, згуртовані в ЗУНРО, висловом чого має бути „Український Революціонер" як їх орґан, і оскільки дотеперішні його числа виявляють пляновість та доцільність їх підпольної, революційно-визвольної роботи. Скажу передовсім, що такий революційний орґан в нас цінний і безумовно потрібний хочби тільки тому, що революційних орґанів в нас — а з тим і революційної думки та революційної стихії — мов на перекір нашому невольницькому лихоліттю, майже нема.

А тимчасом роки йдуть за роками. Нарід, пригноблений обезсилений і здеморалізований страшною неволею в ляцькім ярмі, врешті рад-не-рад призвичаюється і привикає до нього. Відпорна сила в народі завмірає, широкі маси стають байдужні, а інтеліґенти переходять у кінці або на гнилу угоду та животіннє при панськім жолубі, або таки явно на сторону Ляхів, оттак як той український парох в селі Гнила (пов. Турка) Петро Янів, що в день імянин Пілсудского відправив богослуженнє на інтенцію здоровля польського ката. Таке положенне вимагає безнастанних закликів до боротьби, до характерности, до посвяти, жертвенности, орґанізації і революційного обєднання на смерть і життє.

Всяка справді революційна орґанізація не сміє бути політичною партією у вузькім значінню цього слова, не сміє обмежувати свою роботу на партійно-канцелярійні конвентиклі засідання і зїздові наради по офіціозно - партійним програмам. Революційна орґанізація мусить звертатися до всіх сил народу, коли почате нею діло визволення має спиратися не на партіях, а на як найширших масах того народу. І до цього власне стремить та підпольна орґанізація, орґаном якої є наш „Український Революціонер".

Її метою є — як уже зазначено — не партійна боротьба за політичні принципи і плятформи, але активна, безпосередна боротьба проти ворога. — „Ми — кажеться тут у статті „Підпольна боротьба" (в ч. 3. за р. 1926) — маємо на думці не так звану „культурну боротьбу", боротьбу паперову і словесну, тобто протести, резолюції, ухвали, подання і скарги до ріжних „владз"... але боротьбу революційну. Ми говоримо ясно: поневолена нація, завжди і всюди, скидає зі себе кайдани тільки при допомозі зброї. Боротьба поневоленого народа проти свойого гнобителя в ріжних періодах носить ріжний характер, а кінцевою, досконалою її формою є загальне повстаннє і народня війна проти чужинців - гнобителів... Самеж повстаннє, це відкрита боротьба, а її мусить підготовити й попередити т. зв. підпольна боротьба... Ту задачу на західно-українських землях, задачу зорґанізовання підпольної боротьби і висвободження Західної України зпід Ляха переняла на себе Західно-Українська Н. Р. Орґанізація. Наша орґанізація буде старатися зєднати під своїм прапором всіх, хто не хоче жити і вмирати ляцьким невільником". — Усіх, селянство таксамо як робітництво, молодь таксамо як і старшу інтеліґенцію. Цінними видаються мені з цього погляду статті: „Соціяльний підклад національної революції" М. З-ого (в ч. 4. з с. р.), „Українське робітництво як аванґард національної революції" Богуна (в ч. 5. з р. 1926), гарний поклик до молоді, який отвирає перше число з цього року, та гостро критичні, але справедливі своїм осудом статті про нереволюційну вдачу нашої інтеліґенції та сором хрунівства між нею („Змити ганьбу", „Без сентиментів", „Українська інтеліґенція і революційна праця"). Всюди тут зазначується не тільки вогниста стихія справді революційного духа, але й здоровий, холодний критицизм, який в силі неодному в нас отворити очі на те, якою незрушимою силою сталаб наша нація проти такого ворога, як скорумпована Польща, колиб вона систематично бралася за революційне діло і не витрачувала дорогий час на партійну гризню („Око за око, зуб за зуб", „Що таке Польща?", „Польська армія"). Побіч тих же, сказатиб, прінціпіяльних статтей подибуємо цілу серію статтей по практичним питанням революційної роботи, як нпр. про способи саботажу залізниць, про значіннє атентатів про пропаґандивно - освідомлюючу працю в революційних гуртках, про поширюваннє революційної літератури, і подібне. Розмірно мало статтей є досі з обсягу революційних змагань та з історії визвольних боїв поневолених народів в минулому — коли не числити тут невеличкого фейлєтона „Як убито Олександра II" (в 3. і 4. ч. з р. 1926) — але на значіннє таких же праць звернена увага в статті Ю. Вівчара „В справі української революційної літератури" (в ч. 2. з ц. р.), і Редакція плянує саме в цім напрямі значне поширенне, не тільки в журналі самім, але і в ряді окремих брошур, які незабаром мають появитися. — Цінною частиною нашого революційного часопису є „Хроніка", в якій здебільшого таврується короткими, але гострими словами всяке хрунівство, назадництво та контр-революційні прояви в нас, а в рубриці „Дописі" маємо дуже відрадний перегляд **відгуків** на заклики і роботу ЗУНРО з ріжних сторін нашої землі та з ріжних кол нашого громадянства, здебільшого від ґуртів революційної молоді та від Українців в польській армії. Ці відгуки вказують на те, що підпольна робота нашої Орґанізації вже сьогодня захоплює собою живі частини нашої суспільности і рівночасно з революційним закликом виявляється і революційним **чином,** нехай поки-що й таким як творенне революційних ґуртків.

Так можна надіятися, що „Український Революціонер" розбудить в нашім народі таку стихію визвольної активности, яка зможе стати угольним каменем нашої нової Волі. Але до осягнення тої великої цїли треба нашому орґанові подбати ще і про масове поширенне **революційної літератури,** тобто популярно написаних брошур і видань революційного змісту— найкрасше з історії революційних рухів в минулому й сучасному та з життя і творчости великих революціонерів — і сотворити так обік журналу ще й дешеву революційну бібліотеку. Недостача такої літератури в нас така болюча, а конечність її така необхідна, що З. У. Н. Р. О. віддалаб національній справі просто великанську прислугу, колиб здійсненне пляну такої підпольної літератури вдалось їй перевести в ширших розмірах. Така література малаб зясовувати ідеольоґію революційної боротьби і усталити методу революційної праці.

В. Будзиновський.

ПЯТЕ КОЛЕСО.

ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ.

(32)

Щоби не було соблазни, говорено, що сей виклятий напиток для невірних псів. До бея, князя перекопської орди приїздили значні невірні гості, чи посли християнських монархів. Очивидно, їх треба було пошанувати не кобилиною ані кумисом, але дати їм таку їду і такі напитки, які вони їли і пили у себе дома. Отже у бея був для невірних окремий льох, була окрема пекарня, окремий кухар. Вірним не говорено, що коли невірні гості пють вино, то господареви ніяково було стояти на боці без участи в бенькеті. Годилося йому випити, хоч би на силу, хоч би крізь горло не лізло, бодай одну чашу, дві... Бодай тоді, коли пили за здоровля монархів. Як товариство невірних було дуже веселе, і як були посли від кількох монархів, то ті заздоровні чаші йшли в безконечність. Як не було невірних гостий, то бей пив вино хиба тільки як медицину. А був постійно недужий.

Зза ковра вистрибнули танечниці з гарфами і з бренькалами. Вернула перша і ще три инші. Богдан і Яким, хоч як призиралися, не могли вимíркувати, котра краща. Може тому, що засліплювала їх прозорість одягів дівчат. Решид сів біля Богдана і розпочав з ним балачку. Показалося, що брат Решида давний знакомий сотника. Богдан розпитував про відносини в Стамбулі, про те, яких приятелів і яких ворогів має султан. Решид говорив дуже здержливо, але Богдан видобув від него неодно таке, що колись могло йому бути потрібне.

Тугай волів пити заборонене вино, як татарський кумис. Решид на кумис і дивитися не міг, бо він був Турок, не дикий Татарин. Як Тугай так і Решид кушали вино не перший раз і могли дещо видержати. Всеж таки вони не могли йти з козаками на взаводи. Решид, котрий не все мав таку нагоду, як Тугай, хоч тепер зачав пізнійше, дуже скоро зажив понад свою максимальну дозу. Перший простягнувся на дивані і захропів. Тугай попросив козаків, щоби заспівали. Дівчата з їх гарфами і бренькалами нагнав.

Одаліски одна за одною перескакували лежачого поперек дороги Решида, перебігали попри Богдана до стін за ним і відхиливши ковра, щезали за ним. Послідна зачепила ногою об кафтан Решида, захиталася і впала Богданови на коліна. Він розвів руки, щоби обіймити її за стан і пригорнути до себе. Але вона схопилася і стрибнула до стіни. Перескакуючи Богдана, перевернула його. В руці козака лишивсь тільки шмат прозорого мушліну з її намітки. Коли сконфужений Богдан призирався мушлінови, бей вхопився за черево, ляг горілиць і реготав так, що по його лици аж потекли слези.

— Агій! — Богдан крикнув, скрутивши мушлін в кульку і відкинувши від себе.

— Ти напевно знаєш, що Ганна Золотаренків вийшла би за мене? — Богдан спитав пошепки, нахилившися до уха свого шурина. — Бо я мушу оженитися!

— Що ви там перешіптуєтеся? — бей гукнув. — Мабуть шушукаєте про мої одаліски. Кривдуєте собі, що я їх нагнав?

— Що правда, то не гріх. — Богдан відповів. — Про них балакаємо. Але ти добре зробив, що нагнав їх. Пити таке вино і дивитися на таку живу красу, то забогато на мою кров.

— Котра тобі найліпше подобалася? — Вибирай! Дарую тобі... за ті вісти, які ти мені привіз про твого короля і про решту. Ну? Котру возьмеш?

— Щож я з нею зробив би? Нащо мені се? Я не ваша віра, щоби таке до себе брати.

— Чи ти такий дурний, чи вже впився і не тямиш в чім діло? Не знаєш, нащо Аллах сотворив дівчата? Молоді й гарні на те, щоб ми ними росскошувалися. Погані і старі на те, щоби на нас гарували. Тому й Бог жінці душі не дав.

— В нашій вірі не вільно росскошуватися вашим способом. А роботи для такої дівчини у мене нема.

— А то дурний, зі своєю немудрою вірою! — сказав і став до чаш наливати вино.

— Кажеш, що Ганна Пилипиха вийшла би за мене? — Богдан знов шепнув до Сомка. — Бо я, зараз, як верну, мушу оженитися.

— Цілком певно знаю, бо виговорилася при мені. Її зачарував твій погляд. Каже, що як ти глянеш коли в її очи, то під нею угинаються коліна.

— Не висміє мене?

— Як тобі кажу що ні, то ні. Чейже не подумаєш, що я тебе хочу підоймити на сміх. Тільки сміло простягни руку.

— У мене малі діти. Не знаю, яка з неї буде мама. Не хочу, щоби мої діти, як се буває, дістали мачуху без серця для дітий першої жінки.

— Як би я її не знав, не радив би тобі. Чейже ті твої діти, діти моєї сестри. Пилипиха буде ліпшою мамою, як неодна рідна.

— Скоро вернемо, пішлю сватів.

— Розумно зробиш.

— Не перешіптуйтеся, а співайте! — гукнув бей. — Але такої, щоби аж хата тряслася.

Поплили пісні, одна за одною. Бей лежав опертий на ліктю. В другій руці держав чашу з вином і слухав. Слухав і лупав очима. Та не довго. Чаша висунулася з його руки, решта вина потекла по кафтані, розплилася по дивані. Бей перебакирився, поклав голову на черево Решида і вснув. По хвили спів затих і з хропотом Решида сварився хропів Сомка. Богдан, що мав найсильнійшу голову, вснув послідний.

Богдан вснув послідний, але перший пробудився. Недобре почував себе, бо що забогато, то таки забогато. Бей частував напитком дуже тяжким. На добавок в комнаті з позаслонюваними вікнами, вже й воздуха не було. Було задушливе повітрє. Богдан витягнувся, позіхнув здорово і встав, щоби вийти та дихнути на свіжім воздусі. Подумав також, що добре було би викупатися; понурити голову в зимній воді. Вийшов, обережно переступаючи сплячих, пройшов дві порожні комнати. В першій комнаті, поперек входу до другої, спав лікар, загативши собою двері. Богдан не міг їх відчинити. Аж коли добре ґепнув собою об двері, лікар, відсунений ними на бік, проснувся.

— Що? Що таке сталося? — спитав трівожно.

— Сталося таке, що ти своєю медициною затруїв мене, — Богдан відповів. — Не можна би тепер викупатися?

— Зараз прикажу загріти воду.

— Не хочу теплої. Нехай дадуть зимну.

Службі, що була в сінях, лікар приказав зладити зимну купіль і Богдан пішов, та викупався. Лекше йому стало, але в голові ще був шум. Сам пішов до стайні, сам окульбачив свого коня і виїхав з двора. Було дуже рано, народ ще спав, отже сотник не потребував боятися, що побачить його якийсь знакомий. Пустився в поле, за місто. Там видихав з себе всі ті сопухи, яких набрав повні легені, сплячи з трома запитими. Аж коли вже вільно дихав і в голові перестало шуміти, вернув. Вартові сказали йому, що бей вже в купели, що Решид і другий гість не виходили, отже мабуть ще сплять. Богдан пішов до селямліку. Служба зараз принесла йому каву і напхану люльку. Богдан випив каву, але люльку відклав на бік. По хвили надійшов Тугай.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРИСПІШІМ БУДОВУ СИРОТИНЦЯ.

З якою радостю і одушевленнем ми приняли вістку, що делегати У. Н. Союза на послідній конвенції підняли справу будови Сиротинця і захисту для старців, годі описати. Тоді майже про ніщо інше не говорилося, як тільки про се, який великий здобуток для українсько-американської іміграції принесе будова так благородної інституції. Здавалося, що не мине й пів року часу, як на земли Вашингтона станеться чудо, спричинене Українцями. Здавалося, що Українці пробудились з летаргічного сну, зрозуміли, що їх гнобить, та чого їм бракує, показали під тим зглядом свою солідну думку та жертволюбивість, кинули на сю так ідейну ціль по кілька долярів, побудували собі твердиню, котра раз на все зістане символом української ідеї й патріотизму.

Але не так сталось, як про се думали і плянували сі, котрим справа лежала на серци. Видно, що не ввесь український загал зрозумів вагу й наглу потребу будови сего Сиротинця, коли з сею справою так відтягає, як се видно по жертвах, котрі так слабо вплиavaють.

Правда, зі звітів бачимо, що декотрі свідоміші одиниці жертвували вже на сю ціль досить поважні суми гроша. Але що можуть вони вдіяти при потребі такої великої суми гроша? Загал членів, як дає, то дуже мало. Я певний, що ще є богато таких, які ще не дали нічого. Колиби, не дай Боже, ся справа і так далі пішла, то вона напевно ще потягнеться роками. Або її ніколи не дозріє. І тоді знова нічого не лишиться, тільки нарікання на себе самих.

Ми при всякій нагоді чванимося, який то ми великий народ, яка у нас культура, солідарність, розуміння кождої справи. Ми чванимося, що ми жиємо державними думками. Ми таки не тратимо надії, що нам прецінь колись прийдеться, і то власними силами, будувати свою державу. Коли, однак, ми це все спокійно розважимо та порівнаємо наші мрії з дійсностю, то нам представляється дуже сумний образ: ми переконаємось, що у нас є справді ідейні думки, але нема правдивої енергії їх виконати. Що ми все і з кождою справою відтягаємось, немовби ми чекали, що хтось за нас отсю чи онту річ зробить.

Тимчасом, коли ми хочемо бути народом, мусимо йти за приміром других народів. Возьмім нпр. Жидів, націю розкинену по цілому світі, без своєї держави, три рази меншу від нашої. У них по цілій Америці свої шпиталі, сиротинці і всякого рода інституції. Яку потребу не мавби Жид, він не мусить з нічим відноситись до чужої організації. Правда, ми ніяк не годні рівнатись до них майном, бо вони народ бизнесовий, а ми пересічно робітники. Але й ми мусимо подивляти їх солідарність у збиранню жертв. Вони нераз в протязі дня зібрали на якусь ціль міліони долярів. Чому? Бо дають сейчас і дають після змоги.

Не скажу, щоби й Українці не були жертволюбиві. Вони вже сего нераз доказали. Вони давали на ріжнородні цілі, і то поважні суми гроша. Але це праця не постійна, а тільки переходяча. Дали ми, пішло. Дамо, знова піде. І все з сим самим результатом. Позитивної праці ми в жаднім напрямі не піднимали і крім народних домів, жадних поважнійших здобутків у нас нема. Без всякого сумніву, що нам треба попирати і краєві інституції, щоби сим способом дати їм змогу істновання, але ніяк не треба забувати й про се, чого ми не маємо тут, а що ми повинні мати.

А будова Українського Сиротинця булаби власне тим першим і великим здобутком на іміграції. Вона по-перше згуртувалаби всі бідні наші сирітки в одну сирітську громаду. І які вони булиби щасливі, колиби по страті найдорозших таки почули свою матірну мову в своїм окруженню, а українські учителі вже подбалиби, щоби вони не були страчені і для нас та нашої української справи, щоби навчити їх писати по нашому, познайомити з українською історією та культурою.

Справа зі старцями ще о много прикрійша: неодин з них дожив старости літ, а що жив чесно та ощадно, тому і є в него показна сума гроша. Будучи самотним, або з инших причин, він не має де притулитись. Через те змушений піти до захисту для старців та спокійно віку доживати. Якби той наш український старець знав англійську мову, то таки хотяй трохи чувбися свій у чужинецькім окруженню. Але коли він її, як всі майже наші старі іміґранти не знає, то чим у поняттю того бідного старця буде цей захист? Чим инчим, як не вязницею? Я знаю такий немилий примір, де бідний сліпий старець, знайшовшися в такім положенню, змушений був удатись до такого американського захисту, але з висше наведених причин не попсав там довго. Ніччю утік з него, та зі слезами просив, щоби йому вишукати десь якийсь кутик, деби міг почути українське слово.

Тому, щоби не дати загинути нашим українським сиріткам серед шуму американського життя, а бідним старцям дати змогу спокійно доживати старости літ, будова сирітського захисту являється наглою конечністю. Тут нема часу на зволікання. Кождий день приносить нам моральну страту і неописане страждання бідаків.

Хто зараз дає, подвійно дає, каже наша пословиця. А чейже ми мусимо, і нашим обовязком є дати, бо інакше не можемо себе називати народом солідним, організаційним та чутким на нещастя другого.

Щоби се довершити, не треба великого пожертвовання. Якби кождий член жертвував від себе 5 долярів, тоді без великого шуму малиби ми якраз потрібну на сю ціль квоту. Через пятку ніхто не збідніє, але коли всі пятки зберемо до купи, так буде велика сума гроша. Хто вже дав якусь на сю ціль жертву, нехай доповнить її, щоби була округла квота 5 долярів. Але даваймо всі і других до сего при всякій нагоді намовляймо, бо всі ми діти одної неньки України і як такі, ми всі повинні як один всякі тягарі поносити.

Велику прислугу для сеї справи моглиби тут положити наші українські бизнесмени. По перше, вони богатійші і моглиби самі більше жертвувати. По друге, вони мають стичність не тільки з бизнесменами, але зі всякого рода громадянами і моглиби за сею справою щибо поаґітувати та мати великий успіх.

От я принагідно зайшов до свого знакомого українського бизнесмена, пекаря п. Йосифа Фериса, котрий мешкає аж в дільници Джермантавн, та не треба було мені навіть довго сю справу йому представляти, щоби він витягнув 20 долярів та сказав: „Маєте тимчасом тільки, а як буде ще треба, дам ще більше!"

Цей примір спонукав мене власне не тільки звернутися до всіх членів У. Н. Союза, щоби зі своїми жертвами трохи приспішились, але й до наших бизнесменів, щоби й вони в сім напрямі робили, що тільки можливе, щоби та так важна справа увінчалася вже раз бажаними успіхами. Дайте самі свою, і то більшу жертву, станьте приміром для других, і всіх до тої жертви намовляйте. Громада по нитці і бідному сорочка. Коли ми тільки троха сю справу возьмемо поважнійше та над нею попрацюємо, то можемо бути певні, що в короткому часі наші пляни здійсняться.

Я від себе пожертвував уже на сю ціль 10 долярів, а нині ще залучаю 5 долярів та кличу всіх наших бизнесменів до жертв і праці в сім напрямі, коли ходить о добро нашої спільної справи, бо тоді тільки може вона принести хосен і славу для нашого прибитого і поневоленого народу.

Василь Матолич,
Филаделфія, Па.

ПІДЗЕМНА ЦИВІЛІЗАЦІЯ КОМАХ.

(Найновійша книжка Метерлінка: „Життя термітів).

Славний бельґійський письменник Маврикій Метерлінк, (автор „Життя бжіл") написав нову книжку „Життя термітів".

Соціяльна орґанізація в гнізді термітів є далеко строгіща і немилосердніща, як орґанізація бжіл. В улиї бачимо, щоправда, повну посвяту одиниці для добра суспільности, але бжола втішається бодай деякими проблесками волі й свободи. Більша частина життя бжоли проминає на воздусі, в сонішнім сяйві весною, літом і осінню. Ніким не пильнована мандрує собі серед цвітів.

У темній республиці термітів є повна посвята, замурування, безупинна контроля. Все є чорне, угнетене, всі є невільники і майже всі сліпі. Ніхто не виходить ніколи на поверхню землі, не віддихає свобідним воздухом і не бачить денного світла. Все від початку до кінця відбувається в повній темноті.

Коли треба вийти за засобами, терміти йдуть довгими підземними шляхами і понурими коридорами. Коли треба сточити бельку або дерево, атакують його зі середини, а зовнішню верству або кору полишають ненарушеною. Дерево здається жие ще, але паде, коли на нього спертися: ціле в середині є переточене. Чоловік, що вернув із подорожі до дому, не запримітить ніяких змін, сідає на крісли, а воно розпадається під ним; хапається стола, а той паде на землю; дотикається стіни, а цілий дім розсипається в хмарі диму.

То діло термітів. Не знають перешкод у праці. Знають спосіб нищити залізо без труду: виробляють таємничий сік, який спричинює ржавіння заліза і так нищать залізо. Виробляють кіт. Одного дня, приміром, констатується, що сточили всі образи, які були в кімнаті. Рами зникнули також, але скла, які покривали образи осталися на місці, прикріплені цементом до муру; може тому, щоби скло спадаючи не повбивало термітів, а може тому, щоби не наробило галасу. Людина не бачить ані одної з тисячів тих комах, що потайки зідають її стіни. Показуються щойно, як скінчили руїнницьку роботу і противник потерпів повну невдачу.

Природа не обдарила термітів щиро. Вони не мають зброї, не мають ні жала ні панциря, як богато інших комах. Є тяжкі і не вміють утікати перед неприятелем, а їх мягким тілом кормляться ріжні звірята. Жиють у рівниковім кліматі, але гинуть під впливом сонця. Терміти потребують вохкости, а жиють у країні, де на протязі 7—8 місяців не паде дощ зовсім. Засуджені на боротьбу, а зуміли зорґанізувати суспільність діяльну і терпеливу. Замало сказати: суспільність; зорґанізували власну цивілізацію, найстаршу, яку знаємо, що досягає кілька тисяч літ. А що найцікавійше в тій цивілізації, то схожість її з людською цивілізацією. Так як людина, терміти мусили самі створити свою силу і владу. Нужда, в якій жили з природи річи, була похожа на людську, а цивілізація, яку створили, не є нижча від нашої. Страшна тиранія, котру у нас стрічається на услугах поодиноких людей, у термітів є безіменна, колективна і тривала.

Кождий терміт у гнізді має визначене заняття і працює без відпочинку як день так ніч. Самітні, зрезиґновані і переважно непотрібні в щоденнім житті страшні жовніри, ждуть у темних касарнях години небезпеки і боротьби, в котрій віддають життя. Правила тут строгі, що тяжко їм найти подібного приміру в людськім устрою. В їх суспільности нема відпочинку поза вічним спочинком. Навіть недуга не є дозволена і кожде занедужання є рівночасно присудом смерти.

Самособою улий має також свої тяжкі хвилі і драми, але можна здогадуватися, що бжола на протязі свого недовгого, працьовитого життя не чується нещасливою. Певно відчуває приємність, відвідуючи цвіти осяяні поранною росою; вона може радіє, вертаючи до приязної атмосфери улия, тої діяльної, повної життя і співу палати, пахучої медом.

Але терміти, навіщо вони повзуть у підземеллі? Яка є нагорода, приємність і усміх у їх темнім і понурім істнуванні? Чи від тисячів літ жиють лише на те, щоби жити, або радше не вмирати, щоби розмножуватися безрадісно і животіти безнадійно, як істоти найбільше упосліджені, понурі, нуждені? Годі над тим роздумувати. Ми бачимо лише зовнішні і матеріяльні факти і не знаємо, що направду діється як в улию так і в гнізді термітів. Може вони щасливі на свій спосіб. Можливо, що перед нами укрита тайна їх життя, якась загадка етеру; електрики або психіки, бо людина з кождим днем переконується, що є сотворінням недосконалим і більше обмеженим, як йому здається.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Бр. св. Івана Хрестителя від. 270 У. Н. Союза в Джерзи Сіті, повідомляє, що ПІКНІК, який мав відбутися дня 19-го червня 1927, не відбувся з причини дощу. Отже сей пікнік відбудеться на тих самих тикетах дня 17. липня, в тій самій гали.

Никола Пігура, секр.

ПОЗІР! CLEVELAND, O.! ПОЗІР!

Подається до відома ШЕРОВЦЯМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ, що

ПІВРІЧНІ ЗБОРИ

УКР. НАРОД. ДОМУ

— відбудуться —

В НЕДІЛЮ, 26. ЧЕРВНЯ 1927

о год. 2-ій пополудни в Галі Укр. Народ. Дому, 2253 W. 14th St., CLEVELAND, O.

На зборах будуть рішатися важні справи тому кождий шеровець повинен явитися на них. 143

ЗА ЗАРЯД УКР. НАР. ДОМУ:
Теодор Папа, пр.; Семен Фадек, секр.

ПОЗІР! ФІЛАДЕЛФІЯ І ОКОЛИЦЯ! ПОЗІР!

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА З ДІЛЬНИЦІ 23 БРОВН УЛ. запрошує всіх Філяделфійців та їх дітий на

ШКІЛЬНИЙ ПОПИС

получений з представленнем „ТАРАС У ДЯКА"

— який відбудеться —

В СУБОТУ, ДНЯ 25-ГО ЧЕРВНЯ 1927 РОКУ

В ДОМІ УКР. ГРОМАДИ, 23 БРОВН УЛ., ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Кромі співів, деклямацій і других написів дітвора під орудою учительки пані Т. Коломиєць, будуть там другі несподіванки.

Тому проситься родичів, котрі посилають свої діти до сеї школи, прийти і побачити, чого вчаться їх діти, та весь загал наш просимо побачити, як розвивається наша українська школа. 138,43

Комітет Шкільний.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

З мітінгу на Дім Українських Інвалідів.

На мітінгу Американсько-Горожанського Клюбу, який відбувся дня 17. червня, по вечерпаню програми нарад забрав слово почесний предсідатель Клюбу п. М. Угорчак і пригадав зібраним, що вони мають дбати не тільки про свої горожанські справи, але й загально-народні, що звязані зі старим краєм. Він вказав на ту пропаґанду, яку тепер ведеться в Америці в справі побудови американським коштом Дому Українських Інвалідів у Львові.

По тім перейшовся між членами, яких було невелике число на нарадах, і зібрав $25.55, які відослано до Обеднання, як жертву на будову Дому Укр. Інвалідів.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На Рідну Школу в Зборові.

Дня 18. червня вислав Комітет Допомоги Рідній Школі в Зборові до краю $400. Гроші вислано на руки старшини Кружка Українського Педагогічного Товариства в Зборові.

НЮАРК, Н. ДЖ.

На допомогу інвалідам.

В укр. гр. кат. церкві св. Івана Хрестителя пригадав вірним о. сов. Чаплинський на Зелені Свята наш звичай збирати в той час збірку на наших інвалідів в краю, а чесні парохіяни зложили підчас Служби Божої $33.10.

Того самого дня відбулося весілля в нашого громадянина Івана Гриника і Катерини Сурми. Гром. І. Гриник був українським стрільцем і боровся за добуття нашої державної незалежности. Від весільних гостей зібрано $20.35.

Разом вислано до Обеднання $53.45.

Всім жертводавцям щира подяка, а молодій парі передаємо грімке Гаразд і Многая Літа.

За Комітет Укр. Народного Дому:

І. Лисак, предсідатель;
В. Хома, секретар.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

З весілля на Рідну Школу.

На весільній забаві в п. Миців весільні гості не забули рівнож і за терпіння нашого народу під Польщею і зложили $14 на допомогу Рідній Школі.

Збіркою занялися Е. Ковальський і Г. Салюк.

ПЕТЕРЗОН, Н. ДЖ.

З весілля на Рідну Школу.

Дня 29. мая відбулося весілля в пп. Криловських, на якім громадяни Василь Матвіяс і Григорій Салюк перевели між чесними гістьми збірку на Рідну Школу, яка принесла $13, які вислано до краю через Обеднанне.

СИРАКЮЗ, Н. Й.

З хрестин на Дім Інвалідів.

Дня 11. червня відбулося в гром. Петра і Павліни Карапін хрестини, підчас яких слідуючі гості зложили жертви на будову Дому Укр. Інвалідів у Львові: по $1: П. Карапін, Т. Мінько, І. Рефун, Г. Туркевич; І. Шурик 50 ц.; по 25 ц.: А. Пінькасевич, Марія Марко.

Гроші вислано до Обеднання.

Г. Туркевич.

ДЕТРОЙТ, МИШ.

На Народний Дім в селі Зібраніоці.

Підписаний пішов за голосом рідних братів селян з села Зібраніоці, повіт Снятин, і занявся збіркою на допомогу будові Народного Просвітного Дому в віднім селі. Товариство односельчан в справі допомоги будові Н. Дому в селі Кобаки, повіту Косів, стало йому до помочи.

На вироблені мною листи зложено $127.07, з чого $50.00 вже комітет будови одержав.

Решта буде вислана на днях.

Жертвували на листу Василини Букатчук:

По $1: Василина Букатчук, Ст. Букатчук, Тан. Стеткевич, И. Яськів, Ю. Кушнер, Т. Станіславський, Ів. Яремчук, Н. Остафійчук, Ю. Петришин, М. Ф. Фербей; по 50 ц.: Н. Косма, Д. Чарнецький, Ів. Флічук, М. Касім, М. Ковальчук, Т. Хатков, В. Ярема, С. Железняк, С. Диницук, В. Баланюк, С. Олійник, І Литвин; В. Петруняк 30 ц.; по 25 ц.: Н. Костинюк, И. Зилинський, К. Тіпорець, Т. Коваль, Полліо, В. Кравець, Ів. Баран, М. Віхар, Д. Цебуляк, М. Сотовський, Н. Хацовий, М. Виростюк, И. Томків; Н. Александрович 15 ц.

Разом зібрано $20.00.

Зося Самар зібрала:

Зося Самар $5.00; по 50 ц.: Анд. Фіцик, Н. Космачек, С. Климюк, Ю. Томак, П. Пєтраш.

Разом $7.50.

Василина Марфей зібрала:

По $1.00: Д. Чарнецький, Зиновія Кулійчук, П. Марфей, І. Никорак; Д. Саханка 50 ц.

Разом $4.50.

Вол. Марфейчук зібрав:

В. Самар $5.00; по $2.00: М. Топоровський, С. Геник; по $1.00: В. Марфейчук, Ів. Лагош, В. Нечай, Д. Григорак, П. Марфей, С. Марфейчук, Ів. Дусіп, П. Рога, В. Любкович; по 50 ц.: М. Пелех; Василина Марфейчук, Н. Геник, Ів. Колюх, П. Т. Чайковський, Т. Хаболевий.

Разом $21.00.

Василина Андрійчук зібрала:

Василина Андрійчук $2.00; по $1.00: І. Томяк, Д. Строїч, Олена Тарасюк, Гр. Косович, І. Никоряк; по 75 ц.: Ю. Томяк, Марія Томяк, І. Ковалишин; П. Колісник 50 ц.; В. Баланюк 30 ц.; по 26 ц.: І. Антонюк, Василь Лукацук; Д. Вовчук 25 ц.

Разом $10.82.

Григорій і Доця Букатчук зібрали:

По $5.00: Гр. Букатчук, Доця Букатчук; Д. Крузо $1.00; Я. Бондар 50 ц.

Разом $11.50.

Танасій Статкевич зібрав:

По $1.00: Т. Статкевич, Паранька Годжак; по 25 ц.: В. Флейчук, Н. Н.

Разом $2.50.

Дм. Самар зібрав:

В. Бойчук $10.00; по $5.00: Дм. Самар, Дм. Григорак; по $2.00: Доця Герман, Вол. Марфейчук; по $1.00: С. Марфейчук, В. Баланюк, М. Тончю, Т. Могилюк, Р. Зайдель, Тома Кошіль, Н. Мохарук, В. Ковцуняк, Павло Перцович, Ф. Романюк, М. Николаїв, І. Н. Сімсон, М. Яблінчук, И. Білогривка, Л. Семенюк, М. Опавка, М. Андрійшин, Р. І. С. Сірко, М. Букатчук, (с. Гр.), Ст. Пухальський; Д. Сеньчук 75 ц.; по 50 ц.: В. Бодрук, В. Дрогомирецький, В. Незвіцький.

Разом $46.25.

Михайло Рудак зложив $2.

Разом зібрано $126.07.

Дмитро Самар, секр.

НОВА ТУРЕЧЧИНА

Після великої війни, опісля після грецько-турецької війни, Туреччина мусіла здобутися на велике напруження сил, щоби вдержатися на поверхні державного істнування. Складаючи долю свою в руки одної людини — Мустафи Кемаля баші — всі свої сили сконцентрувала також в одн[и]м місті — Анґорі, що є наче вимріяним місцем для праці. Давніше — кажуть — можна там було вмерти з нужди, коли хто не взявся до роботи. Провідники нової Туреччини воліли працювати, як бавитися. Так Кемаль баша місто з 30,000 населення вибрав на столицю свого уряду.

Міністри і високі урядовці працювали у льокалях, які для інших держав не вистарчили би на офіс якогось підрядного товариства. Ба, ці люде в початках жили разом і то по шість в одній кімнаті. Щойно теперішні міністри мають уже власні домики на мешкання. Небавом після того як в Анґорі осіла турецька влада, прийшли сюди всі ті, що звичайно жиють у тіни влади: ріжні підприємці, купці, торговці. Нове місто скоро росте, хоч старе, самособою, істнує по давньому з своїми вузкими вуличками, низькими домиками, а боронить їх цитаделя, в котрій — як кажуть — колись Тамерлян змакнув султана Баязета, після заняття Анґори.

Тут можна ще стрінути селян, зодягнутих по турецьки, але вже без характеристичних фезів, які разом із жіночими серпанками влада заборонила. Поміж ними увихаються молодці в европейських одягах. Із веж мінаретів муедзини по давньому скликують вірних на молитву, але і вони носять уже капелюхи. В місті життя повне контрастів. На вулицях перехрещуються новочасні авта з валками (караванами) верблюдів і з возами, які за часів Олександра Великого. Біля старих деревляних домиків робітники-спеціялісти, спроваджені з Европи, будуть 6-поверхові доми з заліза й бетону. Стара романська рудера сусідує зі стацією бездротного телеграфу, з вежами високими на 190 метрів, а кінематограф стоїть біля звалищ святині. Тисячі робітників працюють, заосмотрюють місто в новочасні улаждження: каналізацію, електричність і т. д. Будівельний рух розвинувся до небувалих розмірів, досить сказати, що в 1926. році збудовано більш як 1500 домів, або більше як чотири доми денно. В Анґорі всі працюють, як чоловіки так і жінки.

Жінки, обмежувані ще тому кілька літ кайданами мусульманської традиції — втішаються тепер цовною свободою і повними правами. Недавно проводили час на безділі, тепер працюють усюди — є машиністками, працюють по офісах, продають у шапах і на кождім становиці сповняють добре свої обовязки.

Анґора — це тепер місто горячкової праці. Туреччина старається надолужити занедбане, направити помилки богатовікового лінивства.

ГАРКАВЕНКО БОРЕТЬСЯ В ПРОВІДЕНС, Р. АЙ.

На просьбу спортсменів Гаркавенко бореться знова в Провіденс, Р. АЙ., в середу, 22-го червня, в великій Род Айленд Авдиторіюм. Противником Гаркавенка буде Френк Юшков і боротьба буде до побіди. Сподіється, що як Українці так взагалі любителі спорту місцеві і дооколичні прийдуть подивитися на борбу. На послідну борбу Гаркавенка в Провіденс прийшло так богато публики, що театр був переповнений, для того теперішна борба в середу відбудеться у великій Авдиторії. Там будуть боротися ще і другі борці. (Огол.)

ЗА ОБРАЗУ НЕБІЩИКА КАРЛА.

В Будапешті відбувся цікавий процес проти столяра Чіпаріка. Він сказав у шинку, що небіщик цісар Карло продав Чехам Угорщину. Суд засудив його на три місяці „за образу небіщика". Столяр зробив відклик до трибуналу. Трибунал вирішив, що нещасний столяр допустився не „образи небіщика", тільки — страшне слово! — „образи маєстату", бо ся подія в шинку мала місце перед проголошенням закону про детронізацію Карла. Справа ще раз вернула до суду і тепер Чіпаріка засуджено на три місяці тяжкої тюрми „за образу маєстату".

ГЕНІЇ НАУКИ СПАСИТЕЛЯМИ ЛЮДСТВА

Написав Др. Александер Сушко.

(Продовженне)

(6)

IX.

Хемічні „чуда" німецьких учених.

Що то є та **„наука"**, і хто є ті **„мужі науки"**, про яких я досі стільки наговорив, а одначе ще за мало сказав?

„Наука" і „мужі науки" це є то, чого ми, Українці, не маємо, і чого не знаємо; а не маючи і не знаючи — не шануємо.

Учений та ґеніяльний **В. Беджот** є одним із цих рідких письменників, що на його думках та поглядах виховуються цілі покоління англьо-саксонської раси. Вірю, що прийде час, коли і ми, Українці, студіюватимемо його твори більше, ніж панеґірики Герасима Смотрицького. Про науку і мужів науки висловився він так:

„Новітня (модерна) наука є витвором (продуктом) систематичних і методичних мужів, які вдоволені, що сидять тихо в кімнаті та мають сміливість сягнути рукою по містерії (тайни) світа".

Це є наука і це є мужі науки. Невже я помилився, кажучи, що ми того добра не маємо? Та вжеж уся траґедія не в тому, що ми їх **не маємо**, а в тому, що **не знаємо, коли їх будемо мати...**

Та якраз Німці були і є тим виїмково щасливим народом, який з давен-давна мав доволі того рода учених людей. Як того леґендарного Фавста, відомого усім із ґеніяльної трилоґії великого Ґета — палила їх полумінно невгомонна жадоба пізнання великих тайн природи, і вони чулися найщасливішими на світі, коли могли спокійно сидіти у своїх наукових робітнях і працювати. Завдяки іменно таким мужам Німеччина стоїть нині напереді усіх культурних народів світа, і хоча побіджена у великій світовій війні, не заломилася, а навпаки — після кількох літ ґіґантських змагань зі своїм власним „я" виплила на верх з славою справжнього побідника.

Чудо?

Коли Ви ще любите вірити у „чуда", так назвіть це **„чудом науки"**.

Головно на полі **хемії** доконують німецькі учені у своїх лябораторіях незвичайних „чудес", які опісля використані відповідно у німецьких фабриках приносять в заміну німецькому народови **міліонові зиски**.

Хемія (по англійськи: „chemistry") це — як звісно — наука, яка прослідкує склад **матерії** та **зміни**, які в ній наступають.

Матерія є це все на світі, що займає простір і важить (т. є „має свою ваґу"). **Зміни матерії** можуть бути: **фізичні і хемічні**. Фізичні зміни матерії це ті, що наступають без зміни **складу** матерії. Найзвичайніщі **зміни фізичні** матерії це ті, що є знані як **зміни стану матерії**. А що матерія істнує найменше в трох **станах**, т. є **ціпкім, плинним і ґазовім**, тому і розуміємо тепер, що це є **фізичні зміни матерії**.

Хемічні зміни матерії є ті, що відбуваються при переміні її **складу** (або композиції). Приміром: коли бачимо, що іржа „зїдає" залізо, то в дійсности склад заліза перемінюється в щось иншого (наступає **хемічна переміна**); то само, коли бачимо, як горить і спалюється вуґле, то це теж хемічний процес; коли „гниє" труп або трава, „кисне" розчина, „гаситься" вапно, і т. п., то це теж усе свого рода хемічні переміни або хемічні процеси.

І якраз у цих **хемічних перемінах**, доконуваних у тисячах знаменито улаждених лябораторіях, осягають німецькі учені такі величаві результати, що ними заслуговують увесь культурний світ. А послугуються вони при цих хемічних досвідах трома чарівними способами: **каталістом, температурою** і **пресією**, або по нашому (хоча дуже нескладно): примінення так званого **перемінника, горяча або зимна і тиснення**; коротко це значиться трома латинськими буквами: С. Т. Р. (т. є Catalyst, Temperature & Pressure). **При помочи цих трох чудових способів (в природі вони є дуже а дуже звичайні) німецький учений переміняє найзвичайніщі і найдешевші елементи (складники) в золото.** А як далеко можуть німецькі учені зайти цею дорогою, т. є дорогою цих хемічних перемін матерії, цего не може передвидіти нині навіть найбуйнійша фантазія.

Подати дефініцію „каталіста" навіть не пробую. Є це щось як теє казочне „евшан-зіллє", що при його помочи можна доконувати чудес. Учений та інтеліґентний хеміст при помочи „каталіста" лучить дві споріднені субстанції у третю, зовсім нову, і — звичайно — дуже пожадану, а тимсамим цінну.

X.

Золото з воздуха.

Возьмім для приміру отсей чудовий ланцух хемічних перемін, яких німецькі учені доконують ось хочаби у такій фабриці синтетичного найтроджену (nitrogen).

По перше: силу спадання води перемінюють вони в електрику, по друге: при помочи електрики перемінюють (декомпозують) воду у її головні складники (або „компоненти"), т. є оксіджен і гайдроджен (кисень і водень); по трете: при помочи високої температури і страшного тиснення перемінюють два ґази, т. є. чистий гайдроджен і атмосферичний (воздушний) найтроджен **за посередництвом „каталіста"** у чисту **амонію**; а амонію запрягають вже до всяких инших робіт; між иншим — вона є основою при виробі многоважних ростинних кормів, або так званих „штучних навозів", з яких найпопулярнійший у торговлі є так званий „ammonium nitrate".

Усе повисше — це тільки „теоризовання", з яким ми ще не зжилися досі зовсім, і якого якось відрухово не любимо, бо не знаємо. Та вжеж перейдімо тепер на поле зовсім практичного „фільософовання".

(Дальше буде).